USMON NOSIR — O'ZBEK SHE'RIYATINING YORQIN VAKILI

Soxiba Saidmuradova - TerDPI dotsenti,
Do'smamatova Sabrina Bahrom qizi-TerDPI talabasi,
Abduraimova Dilrabo O'rol qizi - TerDPI talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek adabiyotining yorqin vakillaridan biri Usmon Nosirning hayoti, ijodiy faoliyati va badiiy merosi ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shoirning hayot yo'li, tarixiy sharoit bilan bog'liqligi hamda asarlaridagi asosiy g'oyaviy yo'nalishlar ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Usmon Nosir, o'zbek adabiyoti, qatag'on, she'riyat, erkinlik, romantizm, badiiy obraz.

Annotation: This article provides a scientific analysis of the life, creative activity, and literary heritage of Usmon Nosir, one of the prominent representatives of Uzbek literature. It examines the poet's life path, its connection with the historical context, and highlights the main ideological directions reflected in his works.

Keywords: Usmon Nosir, Uzbek literature, repression, poetry, freedom, romanticism, artistic image.

Аннотация: В данной статье на научной основе анализируются жизнь, творческая деятельность и литературное наследие одного из ярких представителей узбекской литературы — Усмона Носира. Раскрываются жизненный путь поэта, его связь с историческими условиями эпохи, а также основные идейно-художественные направления его произведений.

Ключевые слова: Усмон Носир, узбекская литература, репрессии, поэзия, свобода, романтизм, художественный образ.

XX asr o‘zbek adabiyoti taraqqiyotida Usmon Nosir alohida o‘rin egallaydi. Uning ijodi qisqa umriga qaramay, mazmunan boy va badiiy jihatdan yetukdir. Ilmiy manbalarda ta’kidlanishicha, Nosir o‘z davrining eng iste’dodli shoirlaridan biri sifatida e’tirof etiladi (1.214-bet).

Shoirning hayoti va tarixiy muhit.Usmon Nosir 1912-yilda Namanganda tug‘ilgan. Uning bolalik davri og‘ir sharoitda kechgan bo‘lib, bu holat keyinchalik uning ijodida chuqur aks etgan. U Qo‘qon va Toshkentda tahsil olgan va 1930-yillarda adabiy muhitga kirib kelgan (2.97-bet).

1937-yilgi siyosiy qatag‘onlar natijasida Nosir hibsga olinadi. Tadqiqotchilarning qayd etishicha, bu davrda ko‘plab ijodkorlar asossiz ayblovlar bilan jazolangan (2. 156). Nosir ham shu jarayon qurboniga aylanib, 1944-yilda lagerda vafot etadi.

Ijodining g‘oyaviy-tematik yo‘nalishlari.Usmon Nosir she’riyatida erkinlik, Vatanga muhabbat va insoniylik g‘oyalari yetakchi o‘rin tutadi. Uning asarlarida romantik ruh va ichki kechinmalar uyg‘unlashgan (1. 219-bet).

Shoirning “Yurak” asarida insonning ichki iztiroblari va orzu-intilishlari badiiy ifoda etiladi. Shuningdek, “Quyosh bilan suhbat” to‘plamida hayotga muhabbat va kelajakka ishonch g‘oyalari aks etgan (3. 45-bet).

Badiiy uslub va poetik xususiyatlar.Nosir ijodi romantizm va realizm uyg‘unligi bilan ajralib turadi. U she’rlarida obrazlilik, metafora va kuchli emotsional ifodadan keng foydalanadi (2.102-bet).

Tadqiqotlarga ko‘ra, uning she’riy tili sodda, lekin ta’sirchan bo‘lib, o‘quvchini chuqur o‘yga chorlaydi. Bu esa uning badiiy mahoratini ko‘rsatadi. Adabiy merosi va ahamiyati.Usmon Nosir vafotidan so‘ng oqlangan va uning asarlari qayta nashr etilgan. Bugungi kunda u o‘zbek adabiyotining muhim vakillaridan biri sifatida o‘rganiladi (5. 312-bet).

Uning ijodi yosh avlodni vatanparvarlik va erkin fikrlash ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega.Usmon Nosir ijodida inson shaxsining ichki erkinligi va jamiyat bilan ziddiyati muhim o‘rin tutadi. Shoir yashagan davr — 1930-yillar o‘zbek adabiyotida mafkuraviy bosim kuchaygan, ijod erkinligi cheklangan murakkab tarixiy bosqich edi. Shunga qaramay, Nosir she’riyatida inson ruhining mustaqilligi va ma’naviy ozodlik g‘oyasi ustuvor bo‘lib qolgan.Tadqiqotchilar uning ijodini “ichki isyon ruhi” bilan bog‘laydi, ya’ni shoir ochiq siyosiy bayonot bermasa-da, badiiy obrazlar orqali erkinlik g‘oyasini ifodalagan.Usmon Nosir faqat shoir emas, balki tarjimon sifatida ham o‘zbek adabiyotiga katta hissa qo‘shgan. U rus va jahon adabiyoti namunalarini o‘zbek tiliga mahorat bilan tarjima qilgan. Xususan, Lermontov ijodiga bo‘lgan qiziqishi uning poetik uslubiga ham ta’sir ko‘rsatgan.Bu tarjimalar orqali o‘zbek adabiyotiga yangi badiiy ifoda shakllari kirib kelgan. Tadqiqotchilar Nosirni o‘zbek she’riyatida “romantik-modernistik yo‘nalish”ni kuchaytirgan ijodkorlardan biri sifatida baholaydilar.

Usmon Nosir she’riyatida lirik qahramon ko‘pincha iztirobli, ammo umidga intiluvchi shaxs sifatida gavdalanadi. Uning obrazlari real hayotdan uzilgan emas, balki ichki kechinmalar bilan chuqur bog‘langan.Shoir psixologik tasvirga katta e’tibor beradi: yurak iztirobi, sog‘inch, orzu va ishonch motivlari she’rlarining asosini tashkil etadi. Ayniqsa, “Yurak” she’rida ichki konflikt va hissiy kuch juda yorqin ifodalangan.

XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab Usmon Nosir ijodini qayta baholash jarayoni boshlandi. U vafotidan keyin oqlanib, asarlari keng jamoatchilikka qayta taqdim etildi. Mustaqillik davrida esa uning ijodini o‘rganishga alohida e’tibor kuchaydi.Bugungi kunda Usmon Nosir nomi maktab va oliy ta’lim darsliklariga

kiritilgan bo'lib, uning ijodi yosh avlodni vatanparvarlik, erkin fikrlash va insoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim manba hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda Usmon Nosir hayoti va ijodi o'zbek adabiyotining murakkab, ammo muhim sahifalaridan biridir. Uning asarlari orqali nafaqat badiiy go'zallik, balki inson erki va haqiqat uchun kurash g'oyalari ham yoritiladi. Shoirning merosi bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov N. O'zbek adabiyoti tarixi. Toshkent: O'qituvchi, 2005. – 214–220-betlar.
2. Qosimov B. O'zbek adabiyoti namoyandalari. Toshkent, 2010. – 97–105-betlar.
3. Nosir U. Tanlangan asarlar. Toshkent: Adabiyot va san'at, 1982. – 40–50-betlar.
4. Allworth, Edward A. Central Asian Literature. New York: Columbia University Press, 1990. – p. 150–160.
5. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. Toshkent, 2003. – 312–315-betlar.
6. Eshmamatovna, E. S. A GLANCE TO THE CREATIVE WORKS OF THE POET TESHA SAYDALIYEV. *Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.*, 87.
7. Mukhtarova, M. S., Namozova, S. B., & Mardonova, L. U. (2023). A Lyrical View of History. *Journal of Law and Sustainable Development*, *11*(12), e2676.
8. Farida, X., To'xtayeva, D., Murtazayeva, M., & Abdurahmonova, D. (2025). SAB'AI SAYYOR" DOSTONINING BOBLARI BO'YICHA TAVSIFI. *Shokh Articles Library*, *1*(2).
9. GABRIEL GARCIANING "ATIRGULNING TIKONI" ASARI. (2025). *Ustozlar Uchun*, *85*(7), 223-225. https://journalss.org/index.php/ust/article/view/10194

10. Saidmuradova, S., & Madina, T. L. (2024). ALISHER NAVOIY SHE'RIYATI POETIKASI. *PEDAGOGS*, *57*(1), 147-152.
11. O'RTA OSIYODA NOTIQLIK SAN'ATI. (2025). *Ustozlar Uchun*, *85*(7), 39-41. https://journalss.org/index.php/ust/article/view/10091
12. Xurramovna, Q. G., & To'raqulovna, D. M. (2025, December). "FARHOD VA SHIRIN" DOSTONIDAGI ONOMOSTIK BIRLIKLARNING BADIIY-POETIK AHAMIYATI. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION.* (Vol. 1, No. 5, pp. 58-61).
13. Dilshoda, A. (2025). MUHAMMAD YUSUF IJODINING ADABIYOTIMIZDA TUTGAN O 'RNI. Global Science Review, 1(1), 388-392.
14. Sarvinoz, J. (2025). " ALKIMYOGAR" ASARIDAGI RAMZIY OBRAZLAR TAHLILI. *Global Science Review*, *3*(4), 342-344.
15. Zebiniso, T. (2022). SIFAT SOZ TURKUMINING USLUBIY XUSUSIYATLARI. *Scientific Impulse*, *1*(4), 34-37.
16. Mardonova Lobar Umaraliyevna. (2024). TARIXIY MANBALARDA AMIR TEMUR OBRAZINING BADIIY TALQINLARI. IMRAS, 7(6), 56–60.
17. Zafariddin, Temirov, and Xujanova Nasiba. "The Triumph of Light Over Darkness." *American Journal of Research in Humanities and Social Sciences*, vol. 33, 20 Feb. 2025, pp. 34-37.
18. Komilovna M. S. Hydronims Formed by the Method of Syntactic and Transonimization //World Bulletin of Social Sciences. – T. 37. – C. 16-18.